

Myslov – místní část Nové Cerekve (kraj Vysočina)

Marie Platovská

Myslov (okres Pelhřimov)¹ je místní částí městysu Nová Cerekev. Jedná se o malou osadu usazenou mezi dvěma mírnými kopci položenými východně před Vackovem a západně před polnostmi Za Dvorem, při historické cestě mezi Novou Cerkví a Božejovem.

První historické zmínky o zdejším území a osadě Myslov lze zachytit jen z několika izolovaných zpráv z místních panství a ze souvislostí s historií pelhřimovského kraje.² V době vznikajícího českého státu spadalo toto území zřejmě pod vliv zlických knížat. Po vyvraždění Slavníkovců (roku 995) si na zdejší kraj dělali nárok pražská knížata, a to až do roku 1144, kdy území budoucího Pelhřimovska daroval kníže Vladislav II. pražskému biskupovi Otovi.³ Že to byl neobydlený „kraj vlků“, připomněl pražský biskup Daniel premonstrátům pozvaným z porýnského kláštera ve Steinfeldu do Želivi (v roce 1149). Ti měli kraj vykloučit a zúrodnovat místo zde usídlených benediktinů přizvaných roku 1139 knížetem Soběslavem I. S novými majiteli pak začala intenzivnější kolonizace. Původní obyvatelstvo na obydlení a obdělávání půdy však nestačilo, proto ke klučení hvozdů a později i k těžbě stříbra a rudy bylo biskupem pozváno obyvatelstvo německé. S německou kolonizací byla zavedena lánová soustava a s ní spojené poddanské povinnosti a naturální dávky.

Berní registr z roku 1379 pak v Myslově uváděl devět láníků včetně hajného s půlkou svobodného a půlkou poplatného lánu.⁴ Obec byla rozdělena na část vladyckou s tvrzí a na část, jež spadala pod řečické panství pražského arcibiskupství. Z urbáře řečického panství z roku 1390 pak lze vyčíst, že Myslov s pěti lány patřil k těm menším osídlením na panství.⁵ Tehdy platily zásady, že žádný poddaný nemá mít více než dva lány, chalupníci-podsedci

¹ Historie Pelhřimovska a jeho obcí a měst je zpracována především v heuristické práci: DOBIÁŠ, Josef, *Dějiny královského města Pelhřimova a jeho okolí* I, Pelhřimov 1927; II, Pelhřimov 1936; III, sv. 1, Pelhřimov 1950; III, sv. 2, Praha 1954; IV, Praha 1957; V, Praha 1970. O obci Myslov jsou pak dále zmínky in: SEDLÁČEK August, *Hrady, zámky a tvrze Království českého* IV, Praha 1885, s. 188; *Ottův slovník naučný* XVII, Praha 1901, s. 939; SOUKUP, Josef (ed.), *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém. Politický okres pelhřimovský*, Praha 1903, s. 118.

² DOBIÁŠ I (pozn. 1), s. 21, 42, 45, 169, 177, 214, 217, 226, 235, 309, 421–422, tab. XXII.

³ *Ibidem*, s. 23.

⁴ *Ibidem*, s. 169, 309–310; BŘEZINOVÁ, Zaniklé vesnice na arcibiskupském panství řečickém, *Vlastivědný sborník Pelhřimovska*, 6, 1995, s. 18–30.

⁵ K urbáři viz DOBIÁŠ I (pozn. 1), s. 192, 194.

půdu neměli. V Myslově byli k roku 1379 registrováni dva.⁶ Majitel vladycké části s tvrzí a s polnostmi je prvně zmiňován k roku 1353, kdy je zde zapsaný Tomáš Věrduňk z Myslova.⁷

Těsně před husitskými bouřemi, roku 1415, zastavil arcibiskup Konrád z Vechty Řečicko a Pelhřimov do soukromého vlastnictví Janka z Chotěnic, ovšem bez části osady Myslov. Následující bouřlivá léta nelze v Myslově přesně zdokumentovat, avšak jeho historie se jistě dotýkala události odehrávající se na Pelhřimovsku: roku 1420 se celkem pokojnou cestou zmocnili Pelhřimova husité, avšak na podzim 1421 Zikmundovo vojsko, a hlavně jeho uherské oddíly, kraj silně zdecimovalo.

V této době bezvládní a náboženských bouří nastalo uzavření desek zemských a zastavení soudů. Ale hned po korunovaci Ladislava Habsburského v roce 1453, zvláště díky přičinění zemského správce Jiřího z Poděbrad, se přikročilo k revizi pozemkových majetků po celé zemi. Myslov se tehdy dostal do majetku Jindřicha ze Stráže, snad i díky jeho zásluhám, které uplatnil jako diplomat a spojenec Jiřího z Poděbrad.⁸ Dále je Myslov připomínán k roku 1457, a to jako odúmrtí, jež přešla na krále Ladislava po smrti Havlíka a jeho syna Martina z Libkovy Vody a z Myslova. Tehdy zemanská část představovala poplužní dvůr s poli, loukami, pastvinami, lesy, rybníky a „porostlinami“.⁹

V letech 1511–1512 získal myslovský dvůr Adam z Hradce,¹⁰ který jej „přenechal“ svému úředníkovi Janu Telecímu z Prachomet. Ten jej však roku 1521 prodal a nechal přepsat na kolegu, úředníka Václava ze Štítného: „... v Myslově duvor poplužní s poplužím, s druhým dvorem poplužním pustým, tudíž s poplužím, řečený Sedliště“, které mu prodal „s dědinami, lukami, lesy, potoky, rybníky i se vši zvolí“ za 60 kop českých.¹¹

Roku 1535 je Václav ze Štítného nucen kvůli dluhům prodat své prosečské panství Janu Leskocovi z Leskovce na Kamenici. Osadu Myslov si ponechal, ale i tu, na základě smlouvy z roku 1550, spolu se synem Prokopem ze Štítného pak prodává témuž Leskocovi za 190 kop českých. Předmětem prodeje byla tvrz s poplužním dvorem a dalším příslušenstvím, a to „i s tím, což sou tíž páni Štítní k též tvrzi a dvoru přidali“, čímž se se mu podařilo myslovské zboží scelit.¹²

⁶ Ibidem, s. 189, 194; *Registrum bernae in bonis archiepiscopalis Pragensis anno MCCCLXXIX collectae*, s. 367.

⁷ DOBIÁŠ I (pozn. 1), s. 421–421.

⁸ DOBIÁŠ IV (pozn. 1), s. 10–13.

⁹ DOBIÁŠ I (pozn. 1), s. 422, pozn. 113.

¹⁰ DOBIÁŠ IV (pozn. 1), s. 74, pozn. 62.

¹¹ Ibidem, s. 82; SEDLÁČEK (pozn. 1), s. 188.

¹² Ibidem, s. 87–88, pozn. 162 a 165, s. 207.

Jan z Leskovce pak prosečské panství dělí: polovinu s Novou Cerekví, Markvarticemi a Myslovem si ponechává, druhou polovinu rozdělil mezi své bratry Václava a Vlachyněho. Panství patřící Leskovcům – včetně Myslova – pak až do bitvy na Bílé hoře bylo předmětem častých příbuzenských sporů. Roku 1545 Václav svůj díl prodává Janovi a ten na svém sceleném rozsáhlém panství zavádí moderní hospodářství s intenzivnějšími poddanskými povinnostmi. Bránit se mohli jen poddaní na „zápisné“ (nikoliv dědičné) části, tzn. původní Janově polovině, a to u císaře Ferdinanda roku 1546, jenž se jich tehdy zastal.¹³

Po smrti Jana Leskovce (pravnuka zakladatele zdejších držav) roku 1583 zůstalo pět synů, nejstarší Bohuslav tedy rozdělil rodinný majetek na pět dílů. Myslov, tehdy obec zápisná, tak jako Nová Cerekev a Markvartice, spadal do dílu připadnuvšího Kryštofu Leskovcovi.¹⁴ Tehdy, v letech 1584–1585, se v Myslově nacházelo sedm statků.¹⁵ Po mnoha neshodách se sousedy, věřiteli, ale i s poddanými – jež se musely řešit až u české kanceláře –, zůstaly Kryštofovi na konci roku 1602 tři vsi: Božejov, Myslov a Střítež.¹⁶

Po bitvě na Bílé hoře se majiteli Myslova a prosečských statků stali Voračičtí z Paběnic, a to díky Janu Lipoltovi Voračickému, císařskému rytmistrovi, jenž se osvědčil nejen ve válce s českými stavby, ale později i v bojích se Sasy a Švédy. Jan Lipolt jako druhý manžel Ozyany rozené Beřkovské z Šebířova dědil po její smrti roku 1630 její znovunabyté statky.¹⁷

Obec pak patřila pod božejovské panství Voračických.¹⁸ Po správních reformách náležel Myslov od roku 1869 k politické obci Střítež, avšak roku 1923 byl oddělen a připojen k obci Chmelná. Ta spolu s Myslovem byla po roce 1970 připojena k městysu Nová Cerekev. V roce 2017 měl Myslov čtrnáct čísel popisných.

Tvar osídlení Myslova se typově blíží okrouhlici starých českých osad,¹⁹ zde s plužinami sbíhajícími se k návesnímu rybníku. Rybník a síť starých cest na Novou Cerekev, Markvarec a Střítež jsou spojujícím prvkem, od kterého se urbanismus obce odvíjel. Jistým ideovým centrem této osady pak byl stranou položený vrchnostenský dvůr (nyní čp. 4 a 13).

¹³ Ibidem, s. 200, 202–203, 397.

¹⁴ Ibidem, s. 379, pozn. 30.

¹⁵ *Registra všeho statku zápisného k panství cerekvickému náležejícího 1585*, Archiv Ministerstva vnitra, Sbirka urbářů; DOBIÁŠ, Josef, *Dějiny královského města Pelhřimova a jeho okolí IV/2*, rukopis, Muzeum Vysočiny v Pelhřimově, s. 593.

¹⁶ DOBIÁŠ IV (pozn. 1), s. 544–545.

¹⁷ Ibidem, s. 371.

¹⁸ Poslední mužský potomek rodu vlastníci Božejov, Jáchym Jindřich Voračický z Paběnic, zemřel 18. března 1838.

¹⁹ DOSTÁL, Petr, Lidová architektura na okrese Pelhřimov, *Vlastivědný sborník Pelhřimovska*, 5, 1994, s. 8–22.

Duchovním připomenutím jsou čtyři litinové kříže s Ukřižovaným při rybníku a v křížení cest.

Nejstarší písemnou památkou, ze které se můžeme dozvědět o obyvatelích a tudíž rozsahu Myslova, je berní registr pražského arcibiskupství z roku 1379, který zde uváděl osm láníků (osm usedlostí), dva podsedky (dvě chalupy) a jednoho hajného (s hájovnou); celkem asi jedenáct objektů. K tomu je však nutné připočítat vladyckou část s tvrzí. Přibližný počet domů, asi jedenáct, pak zaznamenává i I. vojenské mapování z let 1764–1768 (rektifikace 1780–1783),²⁰ na jehož mapě je Myslov (Mislow) soustředěn do dvou částí: na usedlosti štítovou stranou směřující k severu, jež jsou roztroušené jižně od tří téměř centrálně umístěných rybníků (zhruba dnešní čp. 1, 2, 3, 9 a 12), a na severní řadu sedmi objektů štítovou stranou orientovaných na jih (v poloze zhruba dnešních čp. 5, 14, 16 a 18). Západním směrem k nim byl posazen polouzavřený objekt většího statku. I. vojenské mapování můžeme tedy brát za první topografický zákres obce, ze kterého lze vycházet při výzkumu stavebního vývoje obce. S další mapou II. vojenského mapování z let 1836–1852 se již přenášíme do 19. století; zde je osídlení Myslova sporadičtější, více se přibližuje dnešní topografické podobě obce: usedlosti položené na jih od rybníků zůstávají, řada severně položených domů mizí, zůstává jen výše položená usedlost čp. 5, osamostatňuje se i dům čp. 7 a ze západně umístěného statku zůstalo torzo. Avšak k přesnému zakreslení domů do katastru, včetně velikosti hospodářských stavení a materiálu, z něhož jsou postaveny, došlo až s tzv. indikačními skicami a císařskými otisky stabilního katastru v roce 1829.²¹ Na císařských otiscích se číslování objektů řídí čísly přidělenými pozemkovým a stavebním parcelám: vrchnostenský dvůr č. 1 (na indikační skice čp. 4 a 13), dále skupina domů na jižní straně obce, jež se v podstatě nemění, mají č. 2–11 a jsou pouze dřevěné, poté usedlosti č. 4 (čp. 3), č. 5 (čp. 2) a č. 8 (čp. 1) jsou čtyřboké, uzavřené. Torzo západně umístěného statku č. 1 (čp. 4 a 13) je zachyceno jako zděné, zděné jsou také objekty č. 13 (hospodářský dvůr u čp. 16, tehdy uzavřený, z poloviny dřevěný), č. 12 (čp. 8) a pouze z menší části č. 14 u rybníka (čp. 11, zděná byla pouze obytná část). Jediný z domů zachovaných na severní straně obce č. 15 (čp. 5) je zde zachycen jako čtyřboký dvůr, cele roubený. Takže byť tzv. ohňový patent – ve kterém bylo nařízeno stavět domy zděné, aby se zabránilo požárům – byl vydán již roku 1751 (a v roce 1816 v tzv. dvorském dekretu se ještě přísněji zopakoval zákaz dřevěných

²⁰ I. vojenské mapování – Čechy, mapový list 226, 1764–1783, http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?lang=cs&map_root=1vm&map_region=ce&map_list=c226 (vyhledáno 5. 7. 2017).

²¹ Stab. kat. – indikační skica, císařský otisk, Myslov (Mislow), 1829, dostupné na webových stránkách ÚAZK: <http://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/pohledy/archiv.html#> (vyhledáno 20. 7. 2017).

staveb, který se vztahoval i na hospodářské budovy), přesto jsou v Myslově usedlosti převážně dřevěné, roubené. V císařských patentech se také uváděl příkaz zřízení zvoničky v každé obci. Z kterého roku pochází stávající myslovská zvonička, není přesně známo.²² Na stabilním katastru z roku 1829 tedy čísla popisná odpovídají číslům současným, velký rybník je pak označen jako Voračický, pole při silnici k Markvarticím popsána jako zboží božejovské. Na mapách III. vojenského mapování z let 1877–1877 topografie zástavby zůstává, byť ne v tak podrobné formě, stejná jako na popsanych mapách stabilního katastru.²³

Domy se zřejmě začaly přestavovat po roce 1850, po zákonu o obecní samosprávě, kdy se Myslov stal samostatnou obcí, vyčleněnou z bývalého voračicko-božejovského panství.

Ke dvěma nejstarším domům, které si zachovaly podobu horáckých domu, ovšem mladšího typu (jenž vychází z původního roubeného),²⁴ patří usedlost čp. 11 usazená při severní hrázi (Voračického) návesního rybníka. Její výzdoba se soustředila pouze na jednoduché orámování okenních a dveřních otvorů. V případě přízemního domu čp. 11 s kamennou podezdívkou – jehož obytná část je jako zděná doložena již kolem roku 1840 – je ještě plochým štukovým páskem zdůrazněn štít a jeho dvě podkrovní okénka jsou opatřena poloviční vhloubenou suprafenestrou. Mezi nimi je umístěna nika pro sošku ochránce domu. Hlavním znakem této usedlosti je její malebná uzavřenost, připomínající formu tzv. poličského domu se čtyřbokým uspořádáním uzavřené usedlosti: kolmo k obytnému stavení přisedá patrová dřevěná stodola z příčných prken s přístavkem malé kůlny-dřevníku s pultovou střechou, na ni se z východu napojuje zeď ve tvaru štítu s plotem a na jižní straně, v rovině s obytným průčelím, pak dvůr uzavírá zeď s vraty, jež je krytá nízkou sedlovou stříškou.

Stavebně ještě starší je usedlost čp. 4, která je rovněž jako zděná zakreslena na císařském otisku z let kolem roku 1840. Jako vrchnostenský dvůr – na rozdíl od ostatních usedlostí – měla též zděnou rozsáhlou stodolu se sýpkou (čp. 13) a chlévy při severovýchodním okraji svého pozemku. Stodola byla patrně na přelomu 19. a 20. století přistavována a své vlastní číslo popisné zřejmě získala po další přestavbě na částečně obytný dům v první polovině 20. století. Obytná část původní usedlosti – patrně z přelomu 18. a 19.

²² Současný zvon na jednoduché sloupcové konstrukci se stříškou a na kamenném podstavci před čp. 7 je datován až rokem 1923, s označením „Herold Chomutov“, nákladem obce Myslova“. Předcházející zvon zřejmě skončil jako válečná rekvizice. Viz *Vlastivědný sborník Pelhřimovska*, 12, 2001, s. 20.

²³ III. vojenské mapování, mapový list 4254_2, 1877–1880, http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?lang=cs&map_root=3vm&map_region=25&map_list=4254_2 (vyhledáno 20. 7. 2017).

²⁴ ŠKABRADA, Jiří, *Lidové stavby*, Praha 1999, s. 179–182; MENCL, Václav, *Lidová architektura v Československu*, Praha 1980, s. 278–296.

století – je rovněž typem zděného horáckého domu: štít obrácený k silnici je sice novodobě upravený, ale zachovává původní rozvržení tří oken v přízemí a dvou s jedním segmentovým okénkem v podkroví. Původní podobu a rozměry okenních otvorů lze odvodit od šestitabulkového okna na vnější straně domu. Dvoudílná okna v přízemí jsou zdůrazněna jednoduchým rámem, podlomenici nahrazuje štuková profilovaná římsa s cihlovým zabarvením, s návazností na podokenní římsu okének v podkroví, „cihlovou“ bosáží je rovněž zdůrazněno nároží v přízemí. Dekor ze skutečných cihel se pak uplatnil kolem kruhových oken v kamenných omítnutých zdech původních chlévů těsně přisazených k obytné části. Obdobná výzdoba zdůrazňuje i střešní podezdívku ze svisle skládaných cihel, včetně cihlových podpěr trámů. Ve štítu jsou příznány nosné dřevěné prvky střešní konstrukce. Jakýmsi určujícím znakem zdejšího stavení jsou však ojedinělé dveře na západním průčelí domu: dvoudílné, jejichž křídla jsou z prken poskládaná do opticky se sbíhajících „úběžníků“.

V Myslově nejmladším dochovaným stavením typu zděného horáckého domu je objekt čp. 3, v současnosti ve značně zchátralém stavu. V roce 1829 je zakreslen jako uzavřený roubený dvorec typu vierkant.²⁵ Ve druhé polovině 19. století a na přelomu 19. a 20. století byl přestavěn na trojbokou usedlost, jejíž dvě zděná obytná stavení štíty směřovaná k „návsi“ jsou v zadní části uzavřena zdí a stodolou. Štít domu vpravo má charakteristické typové členění – dvě špaletová T okna v přízemí se třemi okénky v podkroví – zdůrazněné plochými štukovými rámy a bosáží v rozích; střecha opatřená valbičkou je směrem do dvora přetažena nad zápraží. Stavení vlevo je patrně mladší a zřejmě zastupovalo dobře situovaný výměnek.

Pravděpodobně přestavba výměnku nad původním chlévem (čp. 18) hraje roli i ve vývoji čp. 5, který je ještě na indikačních skicách zastoupen samostatně jako uzavřený dvůr obklopený čtyřmi roubenými staveními. Nyní, ačkoliv objekt vystupuje integrálně, má dvě čísla popisná: 5 a 18, což mohlo způsobit přidělení čísla samostatnému výměnku.²⁶ Nyní dům čp. 18 slouží jako dílna a garáž a má obytné podkroví. Všechna stavení jsou již zděná, obytný dům ve štítu dodržuje rozvrh místní lidové architektury, byť okenní otvory byly nepoměrně – patrně v šedesátých letech 20. století – pro lepší osvětlení interiéru zvětšeny a osazeny trojdílnými „funkcionalistickými“ okny.

Pro oblast typický je i vývoj čp. 2. Jako všechny místní usedlosti si nezachoval roubenou podobu z první poloviny 19. století, avšak pečlivě dodržel – tak jako i některé další

²⁵ PEŠTA, Jan, *Plošný průzkum lidové architektury a venkovských sídel*, Praha 2014, s. 29–30.

²⁶ ŠKABRADA (pozn. 24), s. 64–72 (kapitola Sociální diferenciacie).

– původní půdorysný rozvrh uzavřeného dvora, tzv. vierkant. Usedlost je poprvé písemně zaznamenána v roce 1535.²⁷ Dům majitelé počali přestavovat v roce 1860 – čemuž odpovídá i použití plackových kleneb –, a to jako dvoutraktový při zachování komorového systému. Těsně přiléhající podsklepený výměnek pak byl přistavěn v roce 1901. Na bránu na východní straně navazuje křídlo chlívků, přestavěné roku 1904. Jižní stranu dvora uzavírá stodola s pozoruhodným detailem větracích otvorů sesazených do podoby kříže, západní stranu dvora ukončují rozsáhlé chlévy, rovněž s plackovou klenbou. Okna v obytné části však v šedesátých letech 20. století byla pragmaticky nahrazena okny příznačnými pro tehdejší dobu.

Všechny zdejší usedlosti byly ve druhé polovině 20. století přestavovány, kultivovaným příkladem mohou být usedlosti čp. 7 a čp. 10, které zachovaly své půdorysné i hmotové objemy, z původní podoby se pouze logicky vymkly osazením trojdílných „funkcionalistických“ oken. Ne příliš šťastná je pak přestavba stavení čp. 12, kterou lze datovat do padesátých až šedesátých let 20. století, při níž byla použita okna typická pro dobové závodní jídelny či periferní hostince včetně pro ves netypické šíře průčelí.

Ukázkou „divokých“ devadesátých let minulého století je rodinný dům při statku čp. 16, který lehce koketuje s prvky tehdy oblíbeného podnikatelského baroka. Příkladem mírně předimenzovaných architektonických prvků, a to v zájmu většího objemu ubytovacích kapacit, je pak komerční přestavba usedlosti čp. 1 na penzion z prvních let 21. století.

Jakýmsi místem setkávání či kuriózním centrem vsi – neboť obchod ani hostinec zde nejsou – pak může být autobusová zastávka s corbusierovsky ladně přetaženou střešou, patrně ze 70. let 20. století.

Urbanistický vývoj Myslova je pozoruhodný svou neměnností, kdy od dob berního registru z roku 1379 se v podstatě počet hospodářů – a tedy počet usedlostí – až do 19. století včetně téměř nezměnil. 20. století pak přispělo k obohacení vsi o několik domů, ale především k jejich razantním přestavbám.

²⁷ NA, Desky zemské menší 70, fol. S 14v n; 86, fol. 26v; DOBIÁŠ, rukopis (pozn. 15), s. 592.